

Suç İşleme Kararı Taşıyan Faili Başka Bir Fiile İkna Etme*

Persuading the Perpetrator to Commit a Crime When He or She Has
Already Decided to Commit Another Criminal Act

Burak BOZ**

Gül Yağmur YAVAŞOĞLU***

ÖZ

Azmettirme, şerikliğin bir türü olarak, suç işleme kararına sahip olmayan bir kimseyi suça ikna etmeyi ifade eder. Failin hâlihazırda zaten bu suçu işleme kararı söz konusu ise (*omnimodo facturus*) bu durumda artık failin azmettirilebilmesi mümkün değildir. Ancak yardım etmenin koşulları araştırılmalıdır. Çalışmada hâlihazırda bir suç işlemeye karar vermiş kimseyi, ilk suçun temel veya nitelikli hâline ya da tamamen farklı bir suça ikna etme hâlinde hukukî sorumluluğun ne olacağı incelenmiştir. Bu çerçevede *nitelikli hâl teorisi* esas alınarak, yeni fiilin, failin ilk karar kıldığından farklı bir tipiklik unsuru içerip içermemesi kriteri çerçevesinde ulaşılan sonuçlara yer verilmiştir.

Anahtar kelimeler: Azmettirme, *Omnimodo Facturus*, Yardım Etme, Suç İşleme Kararı, İştirak

ABSTRACT

As a sort of complicity, instigation refers to persuading someone who does not have the decision yet to commit the crime. If the perpetrator has already determined to commit the crime (*omnimodo facturus*), (s)he cannot be instigated to conduct this same crime. However, the conditions of abetting (mental assisting) must be investigated. The legal responsibility of convincing someone who has already decided to commit a crime to the basic or qualified form of the original crime or to an entirely new crime was investigated in this study. Based on the qualified components theory, the findings have been reported that reached within the context of the criteria of whether the typicality of the new conduct contains any distinguishing element other than the perpetrator's original decision.

* Makale Gönderim Tarihi: 17.09.2022. Makale Kabul Tarihi: 28.11.2022. Burak Boz, Gül Yağmur Yavaşoğlu, "Suç İşleme Kararı Taşıyan Faili Başka Bir Fiile İkna Etme", *İstanbul Medipol Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt 9 Sayı 2, s. 473-480, <https://doi.org/10.46547/imuhfd.2022.09.2.09>

** Araştırma Görevlisi Dr., Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi Hukuk Fakültesi, Ceza ve Ceza Muhakemesi Hukuku Anabilim Dalı; İletişim: burak.boz@asbu.edu.tr; 0000-0002-8282-3523.

*** Hukuk Fakültesi Dördüncü Sınıf Öğrencisi, Başkent Üniversitesi Hukuk Fakültesi, İletişim: 21898028@mail.baskent.edu.tr; 0000-0002-0824-4275.

Keywords: Instigation, *Omnimodo Facturus*, Aiding and Abetting, Decision to Commit the Crime, Complicity

Giriş

Türk Ceza Kanunu'nun 38. maddesinin 1. fıkrası, başkasını suç işlemeye azmettiren kişinin, işlenen suçun cezası ile cezalandırılacağını öngörülmüşse de 'azmettirme' olarak nitelendirilen davranışın ne olduğunu tanımlamamıştır. Azmettiren, suç işleme düşüncesine sahip olmayan failin suç işlemesine neden olduğu fikrinden¹ hareketle doktrindeki bir görüşe göre azmettirme, "suçun ilk ve etkili sebebini yaratmak"² anlamına gelir.³ Azmettirme davranışı olmasaydı failin suçu işlemeyecektir ve bu illiyet bağının neticesi olarak, zaten suçu işlemeye karar kılmış bir kimsenin azmettirilmesi mümkün değildir.³ 765 sayılı TCK döneminde de bu illiyet bağından ötürü azmettiren, 'aslî manevî fail' olarak nitelendirilmekteydi.⁴ Ancak bu görüş, azmettirenin suç bakımından illî bir davranışının bulunmadığı, illî olan davranışın kendi hür iradesine sahip faile izafe edilecek olması dolayısıyla azmettirmenin, aslî faillik olarak nitelendirilmesinin mümkün olmadığı gerekçesiyle eleştirilmektedir.⁵ Nitekim 5237 sayılı TCK m. 37/1 hükmü failin suçun kanunî tanımında yer alan fiili gerçekleştiren kimse olduğunu kabul etmiş ve TCK m. 38 ve 39 ile de azmettirme ve yardım etme birer 'şeriklik' türü olarak düzenlenmiştir. TCK m. 40'ta şeriklerin cezalandırılmasının esası bakımından 'bağlılık kuralı' öğretisi benimsenmiştir. Böylece şeriklerin failin fiilinden sorumlu oldukları ve bu sorumluluğun bağlılık kuralı ile sağlanacağı kabul edilmiş olup şeriklerin sorumluluğunun doğması için aranan kriterler ise 'sınırlı bağlılık kuralı' anlayışı çerçevesinde belirlenmiştir.⁶ Bu çerçevede kasten ve hukuka aykırı işlenmiş (suçu en azından teşebbüs aşamasına eriştiren) bir fiilin varlığı yeterli görülmüş, iştirak eden her kişinin, diğerinin cezalandırılmasını önleyen kişisel nedenler göz önünde bulundurulmaksızın, kendi kusurlu fiiline göre cezalandırılacağı hüküm altına alınmıştır. Bununla birlikte yeni kanun dönemindeki kimi eserlerde azmettir-

1 Kayhan İçel, A. Hakan Evik, İÇEL Ceza Hukuku Genel Hükümler II: Suçun Yapısal Unsurları ve Özel Görünüş Biçimleri, 4. Baskı, İstanbul, Beta Basım Yayım Dağıtım A.Ş., 2007, s. 276.

2 Faruk Erem, Ümanist Doktrin Açısından Türk Ceza Hukuku, 8. Baskı, Ankara, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, 1968, s. 415.

3 Sulhi Dönmezer, Sahir Erman, *Nazarî ve Tatbikî Ceza Hukuku Genel Kısım*, Cilt II, 5. Baskı, İstanbul, Sulhi Garan Matbaası Koll. Şti., 1974, para. 1290; Erem, s. 415.

4 Erem, s. 415; Dönmezer, Erman, para. 1289.

5 Söz konusu eleştiri ve eleştiriye cevaplar için bkz. Dönmezer ve Erman, para. 1289.

6 Mahmut Koca, İlhan Üzülmüş, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 14. Baskı, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2021, s. 477-478; Ali Rıza Töngür, Ekrem Çetintürk, *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, Ankara, Adalet Yayınevi, 2020, s. 323-326; İzzet Özgenç, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 17. Baskı, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2021, s. 650.

menin suçun ilk ve etkin sebebi olduğu fikri ileri sürülmeye⁷, azmettirme olmasaydı failin suç işlemeyecek olması kriteri benimsenmeye⁸ devam etmektedir. Bizim de katıldığımız görüşe göre ise azmettirme, failin ‘suç işleme kararının oluşması’ bakımından illîdir.⁹ Başka bir ifadeyle azmettirme, suç işleme fikri bulunmayan faili suç işlemeye ikna etmektir.¹⁰ Elbette ki bu durumda da azmettirmenin söz konusu olabilmesi için failde o fiili işleme kararının bulunmaması gerekir; aksi durumda somut olayın koşullarına göre azmettirmeye teşebbüs¹¹ veya yardım etme tartışılır.¹²

Diğer taraftan, suç niteliğindeki bir fiili işleme azmettirilen kişi hâlihazırda, suç sayılan başka bir fiili işleme kararını taşıyor olabilir. Çalışmada, kişiye bu fiil yerine başka bir fiili işleme kararının aldırılması hâlinde azmettirenin cezaî sorumluluğunun nasıl belirleneceği, gerçekleştirilecek alternatifler gözetilerek değerlendirilecektir.

I. Faili Karar Kıldığı Suçun Nitelikli Hâline Azmettirmek

Bir suç tipinin temel şekline daha ağır veya daha az cezayı gerektiren nitelikli unsurlarının eklenmesi nitelikli hâl olarak adlandırılır.¹³ TCK’da, itiyadî suçluluk açısından suçun temel şekliyle beraber daha az veya ağır cezayı gerektiren nitelikli hâller bir tutulmuş (TCK m. 6/1-h), aynı neviden fikrî içtima ve zincirleme suç bakımından da suçun nitelikli hâllerıyla temel şekli aynı suç sayılmıştır (TCK m. 43/1 ve 43/2).

Fail suçun temel şeklini veya bir nitelikli hâlini işlemeye niyetli iken, aynı suçun failin karar kıldığından daha ağır bir nitelikli hâline ikna edilmesi muhtemeldir. Örneğin, TCK m. 106/1 hükmünün ilk cümlesinin tipikliğini oluşturacak biçimde bir kimseyi canıyla tehdit etme niyetindeki A’yı tehdidin daha

7 Nur Centel, Hamide Zafer, Özlem Çakmut, *Türk Ceza Hukukuna Giriş*, 11. Baskı, İstanbul, Beta Basım Yayım Dağıtım A.Ş., 2020, s. 503; Töngür ve Çetintürk, s. 327.

8 Veli Özer Özbek, Koray Doğan, Pınar Bacaksız, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 12. Baskı, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2021, s. 541.

9 Koca, Üzülmüş, s. 485; *Hakeri*, her ne kadar failin ‘suç işleme kararının’ azmettirenin eseri olduğunu ifade etse de azmettirmeyi ‘suçun’ ilk ve etkin sebebi kabul etmektedir. *Bkz.* Hakan Hakeri, *Ceza Hukuku: Genel Hükümler/Temel Bilgiler*, 16. Baskı, Ankara, Astana Yayınları 2018, s. 421.

10 Walter Gropp, Arndt Sinn, *Strafrecht Allgemeiner Teil*, 5. Baskı, Berlin, Springer, 2020, §10, para. 264.

11 StGB §30 hükmünde azmettirmeye teşebbüsün cezalandırıldığı bir düzenleme söz konusuysen benzer bir genel hüküm Türk mevzuatında yer almamaktadır.

12 Koca, Üzülmüş, s. 485; Urs Kindhäuser, Till Zimmermann, *Strafrecht Allgemeiner Teil*, 10. Baskı, Baden, Nomos, 2022, §41, para. 10; Johannes Kaspar, *Strafrecht Allgemeiner Teil*, 3. Baskı, Baden, Nomos, 2020, §6 para. 78.

13 Özgenç, s. 226.

etkili olabilmesi için silah da kullanmaya ikna eden B, aslında A'yı TCK m. 106/2-a hükmü çerçevesinde suçun daha ağır cezayı gerektiren nitelikli olan silahla tehdide yönlendirmiştir. Alman doktrininde hâkim görüşe göre failde başlangıçta karar kılınandan daha ağır dereceli bir haksızlık fikri oluşturulması hâlinde bu azmettirme olarak değerlendirilmeliyken aksi görüşe göre ise burada yalnızca suçun işleniş biçimine ilişkin bir değişiklik söz konusu olduğundan yardım etme fiilinden söz edilir.¹⁴ Söz konusu sonuçlara varan görüşleri şu şekilde özetlemek mümkündür:

Nitelikli hâl teorisi, bir nitelikli hâlin varlığında fiilin niteliği değiştiği ve suçun temel şekli olmaktan çıktığı fikrine dayanmakta olup bu gerekçeyle nitelikli hâle ikna etmenin azmettirme olarak nitelendirilmesini gerekli kılar.¹⁵

Değersizliğin artırılması teorisi, Alman içtihatlarında da benimsenmekte olup failin niyet ettiği suçun temel şeklinin değersizliğinin nitelikli hâlin işlenmesine ikna edilmek suretiyle artırılması esasına dayanmakta olup bu görüş de söz konusu ikna etmeyi azmettirme olarak niteler.¹⁶

Esaslılık teorisi, failin işleme niyetinde olduğu fiil ile ikna edildiği nitelikli hâl arasında esaslı bir fark olması kriterini benimsemekte olup esaslı fark durumunda azmettirme, aksi hâlde yardım etme söz konusu olur.¹⁷

Farklılık teorisi, failin ikna edildiği yeni fiil, asıl karar kılınan fiilin nitelikli hâli olduğu sürece yani farklı bir suç söz konusu olmadıkça yardım etmenin söz konusu olacağını öngörmektedir.¹⁸

'Sandalye Ayağı Vakası' olarak bilinen olayda, Bayan M'nin dairesinden para çalma niyetindeki O ve S, kendilerini görmesi olası olan Bayan M'ye vurarak onu etkisiz hâle getirmeyi düşünmüş ve A da onlara yanlarına bir sopa alarak Bayan M'nin kafasının arkasına hafifçe vurarak bilincini kaybetmesini sağlamalarını önermiştir. O ve S bir sandalye ayağı ile Bayan M'nin kafasına konuşulduğu gibi vurmuş ancak 80 yaşındaki kadın hayatını kaybetmiştir. Alman Federal Mahkemesi, işlenen fiilin şiddetinin önemli ölçüde artırıldığına işaret ederek azmettirme yönünde hüküm kurmuşken¹⁹, karşı yöndeki yazarlara göre ise burada *omnimodo facturus*²⁰ söz konusudur ve bu kimselerin

14 Eric Hilgendorf, Brian Valerius (Terc. Salih Oktar), *Alman Ceza Hukuku: Genel Kısım*, Ankara, Yetkin Hukuk Yayınları, 2021, s. 234–236, para. 126–131.

15 Bernd Heinrich (Terc. Hakan Hakeri vd.), *Ceza Hukuku: Genel Kısım*, Cilt II, ed. Yener Ünver, Ankara, Adalet Yayınevi, 2015, s. 324ff., para. 1299.

16 Heinrich, s. 325ff., para. 1300.

17 Heinrich, s. 326ff., para. 1301.

18 Heinrich, s. 327ff., para. 1302.

19 BGH 2 StR 14/64 BGHSt 19, 339.

20 Bu Latince kavram, her halükârda fiili işlemeye karar kılmış kimseyi ifade eder. *Bkz.* Dennis

azmettirilmesi mümkün değildir meğerki nitelikli hâle ilişkin koşulların kendileri cezalandırılabilir olmasın.²¹ *Freund & Rostalski*, basit bir fiziksel tehdit kullanarak soygun yapma niyetindeki failin bunun yerine mağdura sopa ile vurmaya ikna edildiği benzer bir örnekte *omnimodo facturus* nedeniyle soygunun ağır hâli bakımından en fazla yardım etmeden söz edilebileceği, diğer taraftan en başta planlanan fiilin sonucu olabilecek yaralamanın ötesine geçen yaralama nedeniyle azmettirmenin değerlendirilebileceği kanaatindedir.²²

Kanaatimizce, bu görüşlerden tutarlı olan nitelikli hâl teorisi. Gerçekten nitelikli hâlin tipikliği, suçun temel şeklinden ve hatta diğer nitelikli hâllerden farklıdır. TCK m. 44/1 hükmünde geçen “*Bir suçun temel şekli ile daha ağır veya daha az cezayı gerektiren nitelikli şekilleri, aynı suç sayılır.*” ifadesinden de nitelikli hâllerin farklı tipiklikler oluşturduğunu, ancak bu fiillerin TCK m. 44 anlamında aynı suç ‘sayıldığı’ anlaşılmaktadır. Dolayısıyla ister daha az ister daha ağır cezayı gerektirsin, kişiyi karar kıldığı bir suçun nitelikli hâline ikna etmek de kanaatimizce azmettirmedir. Bunun istisnasını ise *omnimodo facturus* niteliğindeki durumlar oluşturmaktadır. Bu çerçevede, eğer fail karar kıldığı nitelikli hâlden daha az bir nitelikli hâle veya suçun temel şekline ikna edilmişse ikili bir ayırım yapılması gerekir. Eğer bu yeni nitelikli hâl veya suçun temel hâli, tamamen failin önceki karar kıldığı fiilin içerisinde yer alıyorsa *omnimodo facturus* söz konusu olur ve suça yardım etme tartışılır. Bu yeni nitelikli hâl veya suçun temel hâli, daha az cezayı gerektirse dahi, önceki karar kılınandan farklı unsurlar barındırıyor ise bu defa azmettirmeden söz edilir. Kanaatimiz teorik temel olarak nitelikli hâl teorisine dayansa da sonuçlar bakımından esaslılık teorisine de yakınsamakta ve fakat esaslılık teorisindeki esaslı değişiklik kriteri üzerindeki belirsizlikten kurtulmaktadır.

II. Faili Karar Kıldığı Suçtan Farklı Bir Suça İkna Etmek

Doktrinde işlenen fiilin, failin ilk başta karar kıldığından farklı bir suç olması -örneğin, eşyayı çalmaya (hırsızlık) karar veren failin eşyayı hırsızlıkla almaya (dolandırıcılık) ikna edilmesi- durumunda azmettirmenin söz konusu olduğu kabul edilmektedir.²³ Failin karar kıldığından farklı suç, farklı bir suçun tipikliğinin yanında bir başka eşyaya ve bir başka kimse ya da başka kimsenin malına zarar verilmesinde olduğu gibi bir suçun unsurunun somut olayda de-

Bock, *Strafrecht Allgemeiner Teil*, 2. Baskı, Heidelberg, Springer, 2021, §13, para. 13.

21 Bu doğrultudaki görüş için bkz. Gropp, Sinn, §10, para. 267.

22 Georg Freund, Frauke Rostalski, *Strafrecht Allgemeiner Teil*, 3. Baskı, Berlin, Springer 2019, §10, para. 121, 122; Benzer görüş için bkz. Kindhäuser, Zimmermann, §41 para. 12, 13.

23 Freund, Rostalski, §10, para. 123.

ğiştirilmesini de kapsar.²⁴ Ancak aynı fiilin sadece varyasyonundan ibaret olan -örneğin, o suçun unsuru olmaması kaydıyla suçun işleneceği yer ve zamanda değişikliğin meydana geldiği- yeni fiil aynı suç sayılır ve azmettirmeden değil, yardım etmeden söz edilir.²⁵

Faili karar kıldığı fiilin nitelikli veya temel hâline ikna etmek ile tamamen farklı bir suç tipine ikna etmek durumu açısından teoride bir fark bulunmadığı kanaatindeyiz. Zira bu durumda da failin işlemeye niyetlendiğinden farklı bir tipikliği gerçekleştirilmeye ikna edilmesi söz konusudur. Kişinin tamamen farklı bir suça ikna edilmesinin azmettirme niteliğinde olduğu açıktır. Burada dikkat edilmesi gereken husus geçitli suç niteliğindeki suçlar bakımından *omnimodo facturus* durumunun ortaya çıkması ihtimâlidir.

Failin işlemeye karar kıldığı suç bakımından geçitli suç arz eden bir fiile ikna edilmesi hâlinde detaylı bir inceleme yapılması gerekir. Eğer ikna edilen bu yeni fiilin meydana getirdiği tipiklik, ilk karar kılınan fiilin içeriğine tamamen dâhilse *omnimodo facturus* söz konusu olur ve azmettirme değil yardım etmeden söz edilir. Ancak yeni suçun tipikliğinde, ilk karar kılınandan farklı bir tipiklik unsuru bulunması durumunda azmettirme gündeme gelir.

Örneğin A, B'yi öldürmeye karar kılmış ve C, A'yı B'yi öldürmek yerine B'nin evini yakmaya ikna etmişse burada tamamen farklı bir tipikliğe ikna söz konusu olduğundan azmettirme oluşur. Bu olayda C, A'yı B'nin öldürülmesi yerine yaralanmasına ikna etmiş olsaydı yaralama suçu öldürme suçu bakımından geçitli suç niteliğinde olduğundan *omnimodo facturus* hususunda detaylı inceleme yapılması gerekir. Örneğin A, B'yi elleriyle boğarak öldürmeyi planlamışsa ve C, A'yı B'yi yumruklama konusunda ikna etmişse C azmettirmeden değil suç işleme kararını kuvvetlendirdiği söylenebiliyorsa yardım etmeden sorumlu tutulur. Ancak aynı durumda C, A'yı B'ye sopayla vurma konusunda ikna etmişse bu durumda C, azmettiredir. Zira TCK m. 86/3-e hükmü çerçevesinde silah kasten yaralama suçunun nitelikli hâlini oluşturmaktadır ve bu nitelikli hâl, failin ilk başta karar kıldığı fiilin içerisinde olmayan, yeni bir unsur ihtiva etmektedir.

III. Mağduru Kurtarma Amacının Etkisi

Kimi durumda, failin işlemeye karar kıldığı suçtan mağduru kurtarmak için belki de tek yol faili başka bir kötülüğe yönlendirmektir. Örneğin, A, B'yi öldürmek üzere yola çıkmış ve bunu engellemek isteyen C'nin, fikrinden tamamen

24 Kindhäuser, Zimmermann, §41 para. 11.

25 Kindhäuser, Zimmermann, §41 para. 11.

vazgeçirmenin mümkün olmadığı A'yı o sırada kolluk kuvvetlerinin yetişebileceği yeterli zaman olmaması nedeniyle telefonla arayarak B'yi öldürmek yerine B'yi ateşli silahla topuğundan vurmaya ikna etmesi bu şekildedir. Burada C'nin mağduru kurtarma amacıyla hareket etmesinin C'nin cezaî sorumluluğuna etkisi, yukarıda bahsettiğimiz, azmettirmenin suçun ilk ve etken sebebi olarak kabul edilip edilemeyeceği sorunuyla bağlantılıdır. Eğer azmettirme, suçun sebebi olarak kabul edilir ve hatta 765 sayılı TCK'nın esas aldığı kabulle aslî manevî faillik olarak nitelendirirse kanaatimizce riskin azaltılması dolayısıyla objektif isnadiyetin kalkması tartışılmalıdır. Ancak bizim de katıldığımız görüşe göre azmettirme failin suç işleme kararının sebebinden ibaret olduğundan burada C'nin cezaî sorumluluğu zorunluluk hâli hükümleri çerçevesinde belirlenmelidir.

Sonuç

Azmettirme suç işleme kararı içerisinde olmayan kimseyi suça ikna etmektir. Bu yönüyle azmettirme, suçun sebebi değil, failin suç işleme kararının sebebidir.

Başlangıçta bir suç işleme kararı bulunan faili, aynı suçun temel veya nitelikli hâline ya da tamamen farklı bir suç tipine ikna etmenin hukukî sonucu doktrinde tartışılmalıdır. Kanaatimizce ister daha az ya da fazla cezayı gerektiren bir nitelikli ya da temel hâle ikna söz konusu olsun isterse farklı bir suça iknadan söz edilsin dikkat edilmesi gereken husus, failin ilk karar kıldığından farklı bir tipikliğin var olup olmadığıdır. Eğer failin ikna edildiği yeni fiil, zaten failin zihninde yer alan fiilin tamamen içerisinde mevcutsa bu durumda *omni-modo facturus* gündeme gelecek ve failin azmettirilmesi mümkün olmayacak ancak yardım etmeden söz edilebilecektir. Bu durum, suçun temel veya nitelikli hâline iknanın söz konusu olduğu hâllerin yanında, geçitli suç teşkil eden başka bir suça ikna hâlinde de gerçekleşebilir. Diğer taraftan failin tasavvurunda bulunmayan yeni bir tipik unsurun yer aldığı bir nitelikli ya da temel hâle veya başkaca bir suça ikna edilmesi durumunda azmettirme gerçekleşecektir.

Failin daha azına ikna edilmesinin mağduru kurtarma amacına yönelik olduğu kimi durumlar ortaya çıkabilir. Bu hâlde zorunluluk hâline ilişkin hükümler uygulanmalıdır.

KAYNAKLAR

- BGH 2 StR 14/64 BGHSt 19, 339.
- Bock, Dennis, *Strafrecht Allgemeiner Teil*, 2. Baskı, Heidelberg, Springer, 2021.
- Centel, Nur; Zafer, Hamide; Özlem Çakmut, *Türk Ceza Hukukuna Giriş*, 11. Baskı, İstanbul, Beta Basım Yayım Dağıtım A.Ş., 2020.
- Dönmezer, Sulhi; Erman, Sahir, *Nazarî ve Tatbikî Ceza Hukuku Genel Kısım*, Cilt II, 5. Baskı, İstanbul, Sulhi Garan Matbaası Koll. Şti., 1974.
- Erem, Faruk, *Ümanist Doktrin Açısından Türk Ceza Hukuku*, 8. Baskı, Ankara, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, 1968.
- Freund, Georg; Rostalski, Frauke, *Strafrecht Allgemeiner Teil*, 3. Baskı, Berlin, Springer, 2019.
- Gropp, Walter; Sinn, Arndt, *Strafrecht Allgemeiner Teil*, 5. Baskı, Berlin, Springer, 2020.
- Hakeri, Hakan, *Ceza Hukuku: Genel Hükümler/Temel Bilgiler*, 16. Baskı, Ankara, Astana Yayınları, 2018.
- Heinrich, Bernd (Terc. Hakan Hakeri vd.), *Ceza Hukuku: Genel Kısım*, Cilt II, ed. Yener Ünver, Ankara, Adalet Yayınevi, 2015.
- Hilgendorf, Eric; Valerius, Brian (Terc. Salih Oktar), *Alman Ceza Hukuku: Genel Kısım*, Ankara, Yetkin Hukuk Yayınları, 2021.
- İçel, Kayıhan; Evik, A. Hakan, *İÇEL Ceza Hukuku Genel Hükümler II: Suçun Yapısal Unsurları ve Özel Görünüş Biçimleri*, 4. Baskı, İstanbul, Beta Basım Yayım Dağıtım A.Ş., 2007.
- Kaspar, Johannes, *Strafrecht Allgemeiner Teil*, 3. Baskı, Baden, Nomos, 2020.
- Kindhäuser, Urs; Zimmermann, Till, *Strafrecht Allgemeiner Teil*, 10. Baskı, Baden, Nomos, 2022.
- Koca, Mahmut; Üzülmez, İlhan, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 14. Baskı, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2021. Özbek, Veli Özer; Doğan, Koray; Bacaksız, Pınar, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 12. Baskı, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2021.
- Özgenç, İzzet, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 17. Baskı, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2021.
- Töngür, Ali Rıza; Çetintürk, Ekrem, *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, Ankara: Adalet Yayınevi, 2020.